

דרכי הוראה

דרכי הוראה

הוראה לעולים מאתיופיה

בגישה קוגניטיבית

יהודית אייל

הקדמה

זהו סיפורה של כיתה אחת בשרשרת האולפנים של עולים מאתיופיה המגיעים למרכזי קליטה בארץ. במהלך השנה הראשונה לעלייתם הם נדרשים ללמוד עברית, 'לשוב ליהדות' ולגשר על פערי תרבות, חברה והשכלה, פערים בידע עולם ובתפיסות עולם בינם לבין החברה הקולטת אותם.

זהו סיפורה של כיתה אחת מני רבות, המורכבת מאנשים שונים שהגיעו מהעיר ומהכפר, בעלי השכלה ושאינם בעלי השכלה, נשים וגברים, צעירים, מבוגרים וזקנים.

זהו סיפורם של אנשים שהשאירו מאחור את תרבותם ואחדים מבני משפחותיהם ובאו לכאן במטרה להיקלט בינינו ולהשתלב בחיינו.

זהו גם הסיפורנו שלנו, של צוות המורים באולפן, המנסה בהתמדה ובהשקעה רבה למצוא את המפתחות המתאימים כדי לעזור לאנשים אלה להיקלט, ללמוד, לגשר על פערים ולהתמודד עם קשיים רבים.

סיפור זה נוצר במהלך השנים 2001-2004, בעידודה ובתמיכתה של מנהלת המחוז, והוצג בכנס מורי המחוז. בכנס הוא זכה להתעניינות ולהערכה, והוא עדיין ממשיך להיבנות ולהשתנות מתוך הצורך שלנו, העוסקים בקליטת עלייה, לשפר דרכים בהנחלת השפה העברית לבני העדה האתיופית.

הכיתה נפתחה ב- 10.6.03. היו בה אז 8 תלמידים, שלמדו 12 שעות בשבוע. המורה שלהם היה בן העדה האתיופית. ב- 10.7.03 הצטרפו לכיתה עוד 10 תלמידים, והם עברו לשבוע לימודים בן 25 שעות, עם אותו מורה. לאחר חודש וחצי נכנסה לכיתה מורה נוספת, שהתחילה ללמד עברית בשיתוף עם המורה דובר האמהרית. במהלך 10 חודשי האולפן הצטרפו לכיתה תלמידים נוספים, שעברו מכיתות אחרות.

פחפיל הלומדים

גיל: 22-67;

גברים: 10, נשים: 11 (5 מתוכם ילדו במהלך האולפן ונעדרו לתקופה ממושכת);

בעיות מיוחדות: 3 לומדים עם בעיות ייחודיות (בריאותיות, נפשיות);

אזור המוצא באתיופיה: כפרים באזור גונדר;

השכלה קודמת: 12 לומדים - חסרי השכלה

4 לומדים - רכשו קריאה וכתביה בשפה האמהרית בכוחות

עצמם

4 לומדים - למדו 1-3 שנים בבית ספר (בגונדר/בכפר)

1 לומד - סיים 12 שנות לימוד באתיופיה

מבנה האולפן ודרך תפקודו

האולפן נמצא בבית מלון בטבריה, שהוסב למרכז קליטה. במרכז הקליטה שוהים כ- 400 בני אדם במשך שנה-שנתיים. מספר כיתות האולפן הראשוני נע בין 3-5. בנוסף, פועלות באולפן כיתות המשך.

במרכז הקליטה נפתח חדר מחשבים קטן והוא פעיל יום-יום בין 12.00 ל- 14.00 לטובת העולים, בנוסף לשיעורי מחשב תקינים. מורה בן העדה האתיופית מקבל כל כיתה לחודש הלימודים הראשון, ובהמשך הוא מלמד בשיתוף עם מורה שאינה בת העדה.

מורי האולפן מלמדים כל אחד בכיתתו. עם זאת, מורים ותלמידים עוברים מכיתה לכיתה על-פי הצורך. במידת האפשר אנו יוצרים הקבצות ייחודיות לשיעורי קריאה וכתביה; במילים אחרות, האולפן מנוהל באופן גמיש על-פי יכולות התלמידים, תוך ניסיון לתת מענה לבעיות למידה שונות. אחת לחודש המורים מגישים למנהלת הערכות אישיות, בניסיון לאתר נקודות כוח וחולשה של התלמידים, ומתקיימות פגישות הערכה משותפות של מורי הכיתה ומנהלת האולפן עם מנהל מרכז הקליטה, העובדת הסוציאלית, אם הבית ורכז התרבות והחינוך. שיתוף הפעולה בין צוות האולפן לצוות מרכז הקליטה חשוב מאוד לכולנו.

מטרות ההוראה באולפן

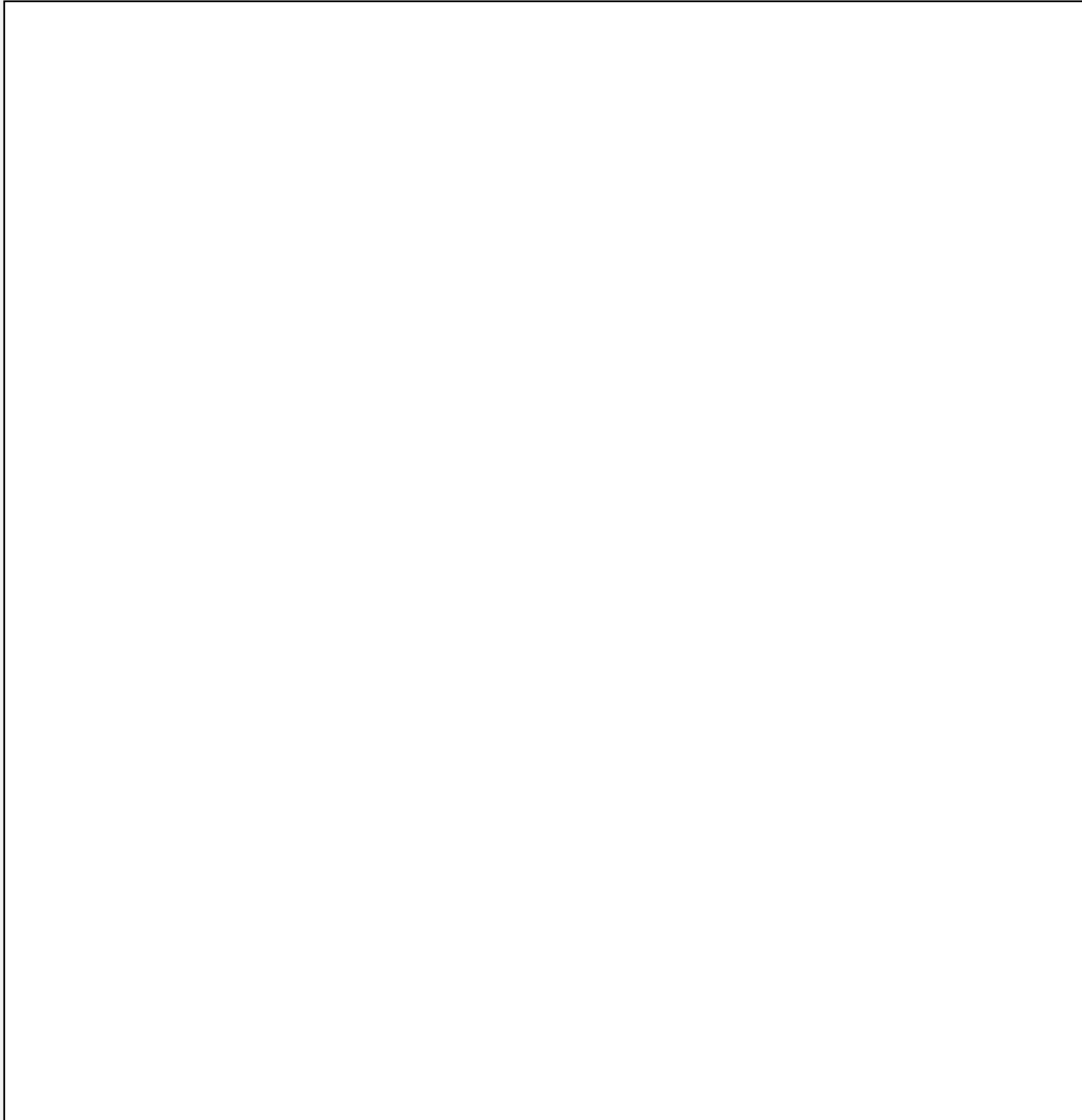
המטרות המרכזיות של ההוראה באולפן:

- גישור על פני פערים תרבותיים והכרות עם תרבות העולים;
- שינוי בתפיסות קוגניטיביות של התלמידים העולים (למשל: הפשטה, הכללה, השלם והפרטים שבו, תפיסת כמה משתנים בו-זמנית, אנלוגיה, היסק, פתרון בעיות) תוך שימוש במרכיבים לשוניים.
- הוראת עברית תקשורתית תוך התמקדות במבנים הצורניים והתחביריים.
- הכרות עם תחומי התפקוד השונים בישראל והכרות עם ההיסטוריה והמסורת של עם ישראל;
- לימוד חשבון בתחומי תפקוד רלוונטיים.

אופן ההוראה באולפן

מעוצב: אחרי: 0 ס"מ, תבליטים +
רמה: 1 + מיושר ב: 45.0 ס"מ + טאב
אחרי: 81.1 ס"מ + כניסה ב: 81.1
ס"מ

להלן כמה מילים על אופן ההוראה באולפנו:

חודש הלימודים הראשון

בחודש הראשון התלמידים לומדים עם מורה בן העדה, בעיקר באמהרית.

הד האולפן החדש 88, חורף תשס"ה 2005

© כל הזכויות שמורות לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך התרבות והספורט

מטרות החדש הראשון:

- להקל על שלבי הקליטה הראשונים ולבנות יחסי אמון בין צוות המורים לבין העולים;
- לתת מידע ראשוני שיש בו חשיבות על החיים בישראל;
- לעורר בתלמידים מוטיבציה ללימוד עברית;
- להקנות ללומדים התנהגויות בית ספריות ראשוניות ולאמנם בהן;
- לתווך ללומדים את מושגי הזמן והמרחב באמצעות כלי העשרה אינסטרומנטלית מהמרכז הבינלאומי לקידום כושר הלמידה;
- ללמד עברית באמצעות משפטים מתורגמים מאמהרית לעברית (דיבור);
- לאמן את התלמידים בהחזקת עפרון, בכיווני הכתיבה מימין לשמאל ומלמעלה למטה, בדפדוף במחברת מימין לשמאל, ברווחים בין מילים ובין שורות;
- ללמד את התלמידים לזהות את שמותיהם הפרטיים באמהרית (ולכתוב אותם במידת האפשר);
- ללמד את התלמידים לזהות מספרים, להתאימם לכמויות, לקרוא את השעות בשעון באמהרית.

ביום הראשון, עם פתיחת האולפן, התקיימה שיחה בין התלמידים למורת הכיתה, בשיתוף המנהלת. נושאי השיחה היו:

- דיון בצורכי הישרדות ראשוניים של העולים בארץ על ידי השוואה להישרדות ישראלי באתיופיה;
- השוואה בין שתי התרבויות בנושאי התנהגות, נורמות, קודים תרבותיים;
- עקרונות למידה משמעותית על בסיס ידע עולם קודם (על-פי מודל 'מרחב הלמידה הקרוב' של לב ויגוצקי);
- הצגת תוכנית הלימודים באולפן לעברית ובאולפן הגיור;
- עניינים ארגוניים: הגעה בזמן, התמדה, הכנת שיעורי בית, לימוד ללא ילדים בכיתות.

מעוצב: אחרי: 0 ס"מ, תבליטים +
רמה: 1 + מיושר ב: 45.0 ס"מ + טאב
אחרי: 81.1 ס"מ + כניסה ב: 81.1
ס"מ

מעוצב: אחרי: 0 ס"מ, תבליטים +
רמה: 1 + מיושר ב: 45.0 ס"מ + טאב
אחרי: 81.1 ס"מ + כניסה ב: 81.1
ס"מ

בשיחת הפתיחה הביעו התלמידים רעיונות מעניינים בנוגע להישרדות של ישראל באתיופיה. המרכיב החשוב ביותר היה לימוד השפה, ואליו נוספו הצעות לרכישת הידע התרבותי הנחוץ לחיים בארץ אחרת, לימוד מנהגים ונורמות, התנהגות בארץ היעד, חיפוש עבודה ומגורים.

שיחה זו אפשרה הבנה טובה יותר של מטרות השהייה של העולים במרכזי הקליטה ושל מטרות הלימוד באולפן לעברית ובאולפן לגיור.

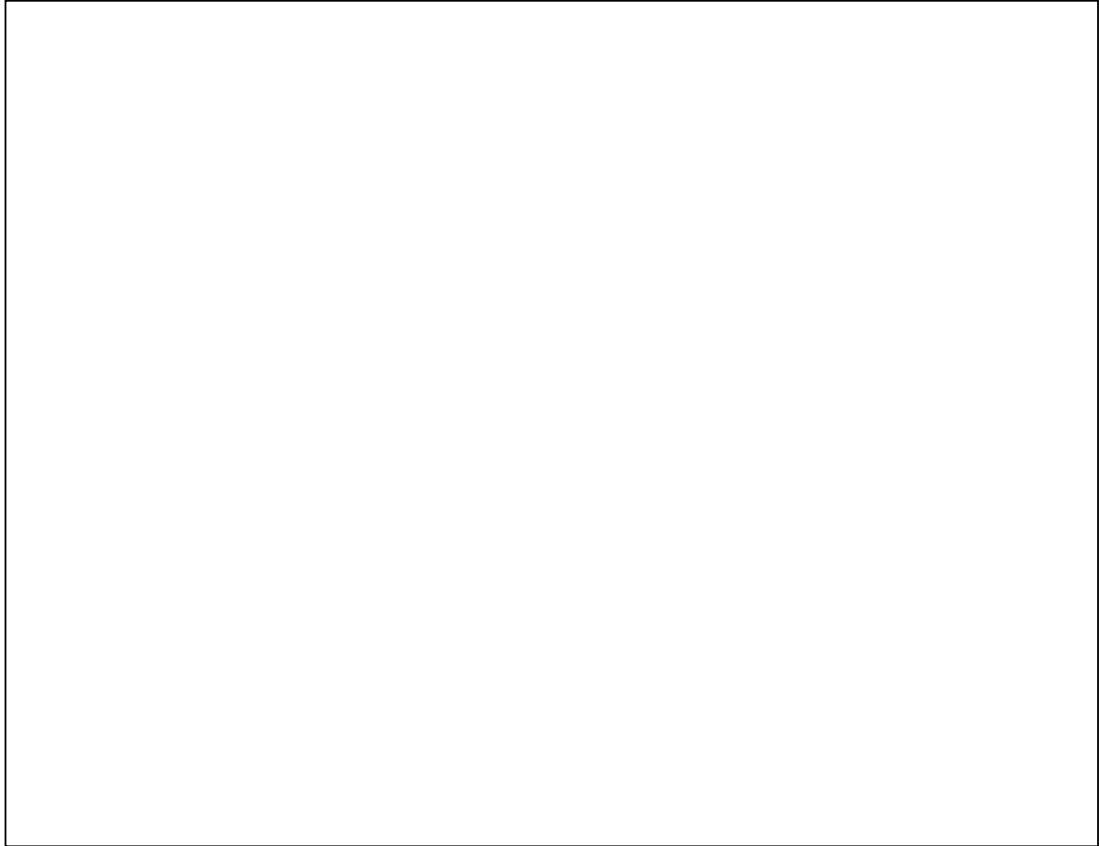
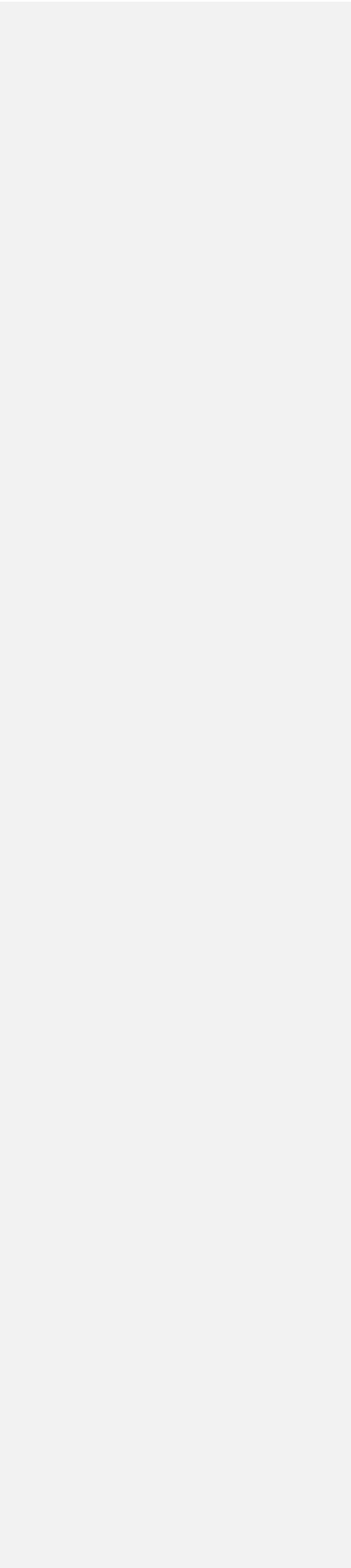
בשיחת הפתיחה נבחן הרעיון שכדי ללמוד קרוא וכתוב בעברית, רצוי שלתלמידים יהיה ידע בסיסי בקריאה וכתובה בשפת האם.

העניינים הארגוניים הוצגו בשיחה וחזרו ונשנו במהלך כל שנת הלימודים. בחודש וחצי הראשונים עסקו התלמידים בנושאים הבאים:

1. נושאים ראשוניים העוסקים באוריינטציה של העולים בארץ: תעודת זהות, מערכת החינוך, משפחה וילדים, התמצאות בזמן ובמרחב;
2. העשרה אינסטרומנטלית בתוכני התמצאות בזמן ובמרחב;
3. ראשית דיבור בעברית באמצעות משפטים מתורגמים מאמהרית;
4. לימוד-עמיתים בזיהוי ובכתיבה של שמות הלומדים באמהרית ובלימוד המספרים והשעון באמהרית.

מעוצב:כניסה: לפני: 36.0 ס"מ, שורה ראשונה: 8.0 ס"מ, אחרי: 0 ס"מ, מספור + רמה: 1 + סגנון מספור: 1, 2, 3, ... + התחל מ: 1 + יישור: לימין + מיושר ב: 8.0 ס"מ + טאב אחרי: 44.1 ס"מ + כניסה ב: 44.1 ס"מ, עצירות טאב: 36.0 ס"מ, כרטיסיית

מעוצב:כניסה: לפני: 36.0 ס"מ, שורה ראשונה: 8.0 ס"מ, אחרי: 0 ס"מ, מספור + רמה: 1 + סגנון מספור: 1, 2, 3, ... + התחל מ: 1 + יישור: לימין + מיושר ב: 8.0 ס"מ + טאב אחרי: 44.1 ס"מ + כניסה ב: 44.1 ס"מ, עצירות טאב: 36.0 ס"מ, כרטיסיית

המשך: לימוד המיומנויות ושימוש בגישה האינסטרומנטלית

במהלך חודשי הלימודים באולפן עבדה הכיתה בארבע מיומנויות השפה, בשילוב עם נושאי העשרה באמהרית ובלמידה מתוכת. להלן הצצה ראשונית לתחומי ההוראה של:

- העשרה אינסטרומנטלית
- דיבור
- קריאה
- כתיבה
- האזנה

מעוצב: אחרי: 4.0 ס"מ, תבליטים + רמה: 1 + מיושר ב: 40.1 ס"מ + טאב אחרי: 76.1 ס"מ + כניסה ב: 76.1 ס"מ

העשרה אינסטרומנטלית

תהליך העבודה בדרך ההעשרה האינסטרומנטלית מדגיש תהליכי למידה וחשיבה ולא תכנים.

התהליך כולל כמה שלבים החוזרים ונשנים בכל הוראה של חומר לימודי:

1. הצגת בעיה, שאלה, דילמה לפני הכיתה;

ניסיונות חופשיים ואינטואיטיביים לפתרונות המוצעים על ידי הלומדים חזרה לבעיה והצגת הדרך למציאת פתרונות אפשריים בעזרת שאלות מנחות:

- מהי הבעיה?
- מה אתם רואים? אילו נתונים יש לפניכם? מהם הפרטים שאתם רואים? מה הם אומרים לכם?
- האם אפשר לארגן ולסדר את הפרטים שאתם רואים? איך לסדר/למיין/לארגן אותם?
- מהי נקודת המוצא? מאין אפשר להתחיל לחשוב על פתרון? מאין מתחילים?
- האם ארגון הפרטים עוזר לכם למצוא דרכים לפתרון? אולי כדאי לכם לשנות את נקודת ההתחלה?
- האם יש רק פתרון אחד? כמה פתרונות אפשריים?

מעוצב: כניסה: שורה ראשונה: 88.0 ס"מ, אחרי: 0 ס"מ, מספור + רמה: 1 + סגנון מספור: 1, 2, 3, ... + התחל מ: 1 + יישור: לימין + מיושר ב: 36.0 ס"מ + טאב אחרי: 72.1 ס"מ + כניסה ב: 72.1 ס"מ, עצירות טאב: לא ב 72.1 ס"מ

מעוצב: כניסה: לפני: 50.3 ס"מ, תלויה: 48.0 ס"מ, אחרי: 0 ס"מ, תבליטים + רמה: 4 + מיושר ב: 44.4 ס"מ + טאב אחרי: 80.5 ס"מ + כניסה ב: 80.5 ס"מ, עצירות טאב: לא ב 80.5 ס"מ

- תארו לכיתה במילים מה עשיתם? כיצד פתרתם את הבעיה? איפה התקשיתם?

4. הגשת בעיה דומה מתחום אחר וחזרה על דרך הפעולה פעם אחר פעם.

תהליך הלמידה החוזר משנה את יחס הלומדים אל דרך הלמידה ואל פתרון הבעיות. הם מגלים שאמנם כל סיטואציה מגלמת בתוכה בעיה שונה, אך יש מכנים משותפים לבעיות שונות וניתן להגיע ליותר מפתרון אחד לכל בעיה. בתהליך הלמידה מתחזקת אצלם היכולת לתכנן מהלכים, לבדוק אותם במהלך העבודה, להתבונן בדרכי פעולתם ותגובתם ולהמליל אותם, להסיק מסקנות וליישם במקומות נוספים. כמו-כן תהליך הלמידה מחזק את היכולת המילולית של התלמידים ואת יכולת ההמשגה והשיום, תוך כדי העשרה במושגים ודיוק בהגדרות.

דיבור

הדיבור הוא הכלי העיקרי להקנייה ולתרגול של מרכיבי לשון חדשים. התרגול בדיבור נעשה בצורה 'סגורה', עד שמוּשָׁגת שליטה אוטומטית בידע הלשוני. התרגול הסגור מתבטא בארבע טכניקות הוראה עיקריות: *חיקוי ושינון*, *תרגום*, *שאלות מידע ותשובות מלאות*, *המרות משפט ותרגול נטיות הפועל ומילות היחס*.

כל מרכיבי הלשון המוזכרים בתוכנית הלימודים מופיעים במשפטים. המשפטים הם אותנטיים, בעברית יומיומית, משולבים במבעים ובנוסחאות דיבור.

דפי המשפטים מאורגנים בשני חלקים:

חלק א - דירוג המשפטים על-פי סדר ההקנייה של מרכיבי הלשון בתוכנית הלימודים. חלק א' כולל את ההוראה של כל מערכת הפועל ושל מילות היחס ואת רוב המבנים התחביריים. חלק זה הוא תוכנית הבסיס.

חלק ב – העשרה בפעלים ובאוצר מילים. חלק ב' מדורג על פי פעלים בבניינים השונים, שלא הופיעו בחלק הראשון. דירוג המשפטים נעשה על-פי מערכת הפועל בחתכי רוחב ולא בחתכי אורך. אנו מלמדים פעלים ונטיות זה ליד זה, על-פי הדמיון ביניהם במשקל ובצליל שלהם. לאחר כשלושה חודשים התלמידים מכירים את כל צורני הזמנים.

'פתיחת' הדיבור לאחר התרגול הסגור נעשית בשלבים:

- א. שאילת שאלות מידע מחיי היומיום של התלמידים: מורה שואל תלמידים;
תלמיד שואל תלמידים.
- ב. הצגת שאלות מידע על משפט על ידי המורה ועל ידי התלמידים;
- ג. בניית דיאלוגים קצרים בני ארבעה מהלכים בין מורה לתלמיד ובין התלמידים;
- ד. עבודה בסיטואציות שונות בכיתה.

תרגול הדיבור נעשה במקהלה מדברת, ואילו בחינת הידע של כל תלמיד נעשית באופן יחידני.

לימוד המשפטים והמילים מתבצע תוך שימוש בתרגום מעברית לאמהרית ומאמהרית לעברית ובהדגשת האלמנטים התחביריים והצורניים השונים והדומים בין שתי השפות.

שמות עצם ותואר זוכים להעשרה ולהרחבה באמצעות טקסטים כתובים ומושמעיים. במשפטי הדיבור יש מעט מהם. עיקר תשומת הלב מוקדשת לנטיות הפועל ולמילות היחס.

קריאה וכתובה

שיטת ההקניה של הקריאה והכתיבה היא גלובלית-אנליטית-סינתטית.

התלמידים בונים את הטקסט בשלבים מדורגים, לפני שהם מקבלים טקסט מוכן לקריאה ולהבנה.

לפניו חמישה שלבים של הקניית הקריאה והכתיבה:

מעוצב: כניסה: לפני: 65.1 ס"מ, תלויה: 9.0 ס"מ, אחרי: 23.0 ס"מ, מספור + רמה: 1 + סגנון מספור: א...י, יא...כ ... + התחל מ: 1 + יישר: לימין + מיישר ב: 76.0 ס"מ + טאב אחרי: 13.1 ס"מ + כניסה ב: 13.1 ס"מ, עזירות טאב: לא ב 13.1 ס"מ

מעוצב: כניסה: לפני: 67.0 ס"מ, שורה ראשונה: 8.0 ס"מ, אחרי: 23.0 ס"מ, מספור + רמה: 1 + סגנון מספור: א...י, יא...כ ... + התחל מ: 1 + יישר: לימין + מיישר ב: 76.0 ס"מ + טאב אחרי: 13.1 ס"מ + כניסה ב: 13.1 ס"מ, עזירות טאב: לא ב 13.1 ס"מ

שלב הכנה – משכו: כשלושה שבועות. לימוד אוצר מילים בסיסי, כתיבת האותיות בדפוס ובכתב, זיהוי גלובלי של שיום חפצים בכיתה וכתבת שמות פרטיים, זיהוי סימני התנועות.

שלב גלובלי – כחודש-חודש וחצי. זיהוי והבנה של כ-60 מילים גלובליות כתובות בדפוס, יצירת זיקה בין תבנית צלילית וחזותית, יצירת משפטים קצרים ופשוטים מהמילים הגלובליות, כתיבה מהזכרון של המילים הגלובליות, פעילויות לוטו ומיון במילים הגלובליות.
עקרונות בחירת המילים:

- הופעת כל העיצורים והתנועות;
- דירוג על פי אורך, סוג הברה ומידת הדמיון בין שתי מילים;
- משמעות מוחשית מעולם התלמידים;
- אפשרות ליצירת משפטים.

הכתיבה נעשית בסוף כל שיעור: כתיבת מילים בודדות בטור וכתבת משפטים בשורות. הכתיבה מתבצעת על ידי התבוננות במילה וזכירתה ובשום אופן לא על ידי העתקה.

שלב אנליטי – משכו: כשבוע. הבנת תפקיד ההברות בבניית המילים ואימון ביצירת זיקה בין תבנית צלילית וחזותית של ההברות. התרגול מתבצע על ידי גזירת המילים הגלובליות להברות וצירופן מחדש למילים. בנוסף, אנו מלמדים את צירופי העיצורים והתנועות באופן שיטתי:

א-א. עיצור אחד עם כל התנועות;

ב-ב. תנועה אחת עם עיצורים שונים;

תרגול שיטתי של אותיות סופיות, מילים המסתיימות ב- 'ח' ו- 'ע', מילים המסתיימות ב- ו'.

שלב סינתטי – משכו: כחודש עד שלושה חודשים. קריאת משפטים פשוטים, תרגום לשפת האם, יצירת רצף הגיוני מהמשפטים, שאילת שאלות לגבי מידע גלוי ומשתמע בטקסט.

מעוצב: אחרי: 72.1 ס"מ, תבליטים + רמה: 1 + מיושר ב: 9.1 ס"מ + טאב אחרי: 45.2 ס"מ + כניסה ב: 45.2 ס"מ

מעוצב: כניסה: לפני: 67.0 ס"מ, שורה ראשונה: 8.0 ס"מ, אחרי: 0 ס"מ, מספור + רמה: 2 + סגנון מספור: א...י, יא...כ ... + התחל מ: 1 + יישור: לימין + מיושר ב: 9.1 ס"מ + טאב אחרי: 45.2 ס"מ + כניסה ב: 45.2 ס"מ, עצירות טאב: 67.0 ס"מ, כרטיסיית רשימה + לא ב 45.2 ס"מ +

המשפטים מדורגים ממשפטים קצרים ופשוטים בני שתי מילים ועד למשפטים מורכבים וארוכים.

פעילויות המשפטים מדורגות בדרגות קושי שונות, על-פי מטלות לטיפול אופרציות חשיבה:
השלמה סמנטית ודקדוקית נכונה של משפט;
שימת לב לפרטים ולהבדלים קטנים;
בניית רצף זמן / סיבה;
ארגון נתונים על-פי משתנה אחד, שני משתנים;
מיון משפטים על-פי קטגוריות שונות:

• השוואה והיסק

• יחסי סיבה תוצאה.

בסוף כל פעילות קריאה וארגון המשפטים מתבצעת פעילות כתיבה מהזכרון.

שלב הקריאה – קריאה, הבנה ותרגום של טקסטים, תשובות לשאלות מידע והבנה.

בשלב זה ההתייחסות למיומנויות הקריאה והכתיבה היא כמו באולפן א' רגיל.

האזנה

מדובר בטיפול היכולת לשבור את רצף הצלילים למילים.

חומרי ההאזנה: שירים ישראליים, דיאלוגים מוקלטים, חדשות.

תהליך ההוראה מתחיל במיומנות ההאזנה ועובר לכתיבה, קריאה ודיבור;

1. הטקסט מושמע בקטעים בני מילה אחת עד שלוש מילים.

התלמידים מתבקשים לפענח את המילים בכל קטע;

2. התלמידים כותבים את המילים במחברות ועל גבי הלוח (מורה

או אחד התלמידים);

3. הטקסט נבנה בהדרגה ומתורגם;

4. הטקסט נקרא במקלה מדברת ואחר כך אומרים אותו

התלמידים אחד-אחד;

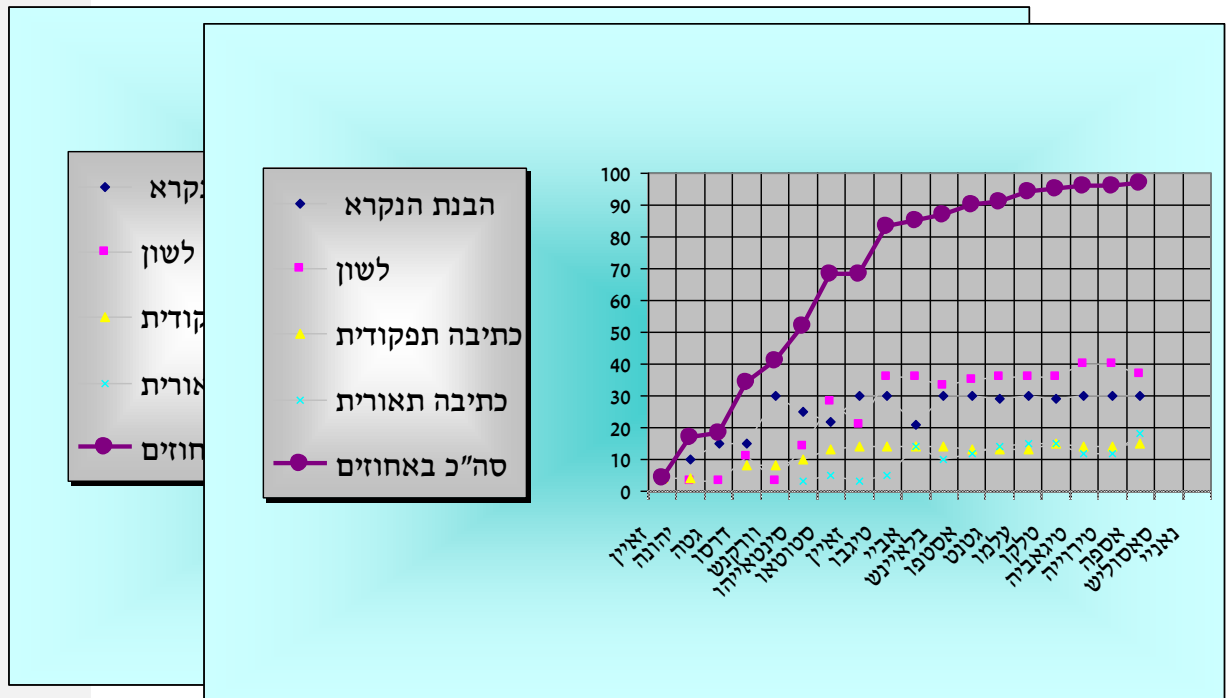
מעוצב: כניסה: לפני: 73.3 ס"מ,
שורה ראשונה: 0 ס"מ, אחרי: 72.1
ס"מ, תבליטים + רמה: 1 + מיושר ב:
44.4 ס"מ + טאב אחרי: 80.5 ס"מ +
כניסה ב: 80.5 ס"מ, עצירות טאב: לא
ב: 80.5 ס"מ

מעוצב: אחרי: 0 ס"מ, מספור + רמה:
1 + סגנון מספור: 1, 2, 3, ... + התחל
מ: 1 + יישור: לימין + מיושר ב: 44.1
ס"מ + טאב אחרי: 70.2 ס"מ + כניסה
ב: 70.2 ס"מ

5. מוקנה ו/או מתורגל מרכיב לשוני מתוך הטקסט;
6. קריאה שוב את הטקסט, תוך כדי מחיקת מילים מהלוח;
7. הטקסט מושמע שוב בשלמות.

מבחן הסיום

חלק מהתלמידים נבחנו ברמת אולפן א' לעולי אתיופיה, על-פי מבחנים של האגף לחינוך מבוגרים. חלקם נבחנו במבחן פנימי ברמה נמוכה שכללה: נטיית הפועל, התאמת שם עצם לשם תואר ביחיד וברבים, טקסט קצר לקריאה +שאלות הבנה, התנהגות בסיטואציות בכתיבה חופשית. מספר קטן של תלמידים שהתקשה בקריאה קיבל עזרה בקריאת השאלות ובכתיבת התשובות על-פי דברי התלמיד בעל-פה כדיוקם.

במבחן הסיום הושגו התוצאות הבאות, שניתן לראותן בגרף:
שתי תלמידות שילדו לקראת סוף האולפן לא ניגשו לבחינה;

6 תלמידים קיבלו ציון סלל של פחות מ- 50%;

12 תלמידים קיבלו ציונים מ- 70% עד 97%;

קבוצת התלמידים המתקדמים (82% - 97%) הייתה כמעט הומוגנית: שני תלמידים קיבלו בסביבות 70%, והתלמידים החלשים נמצאו בפיזור ציונים של 4% - 50%.

הציונים תואמים את פרופיל הכיתה. התקשו בלימודים אנשים מבוגרים מאוד, 5 נשים שילדו בתקופת האולפן ו-3 לומדים שסבלו מבעיות בריאות. ניתן לומר שההישגים הנמוכים הם של תלמידים שלא ביקרו באולפן בהתמדה ובאופן סדיר, מסיבות שונות.

במבחן ניתן משקל רב יותר להבנת הנקרא (30 נקודות) וללשון (40), לעומת כתיבה תפקודית ותיאורית (15 נקודות).

הידע הלשוני היה התחום החשוב והמושקע ביותר בתהליך הלמידה, מתוך הנחה שידע נכון ומדויק יאפשר לעולים להתאמן בשפה במהלך השנים הבאות ולשלוט בה טוב יותר.

התיווך לחשיבה ולאסטרטגיות למידה הם כלי העבודה שלנו, הן בלימוד הלשון והן בלימוד הקריאה והכתיבה.

סיכום

באולפן שלנו נעשה ניסיון לעבוד על פי תוכנית לימודים שונה מתוכנית הלימודים של האגף לחינוך מבוגרים לאולפנים לעולי אתיופיה. השוני אצלנו בא לידי ביטוי בארגון שונה של החומר הלימודי ובדגשים שונים.

תוכנית הלימודים של האגף לחינוך מבוגרים בנויה על ארבעה מעגלים, ובכל מעגל מופיעים תחומי התפקוד השונים. הציר המרכזי של תוכנית הלימודים הוא תחומי התפקוד ואוצר המילים והמבטים הרלוונטי לכל תחום תפקוד.

תוכנית הלימודים שלנו בנויה על אמון ביכולת העולים, חסרי השכלה ברובם, להשתנות באופן קוגניטיבי, מתוך הנחה שלצורך לימוד בכלל ולימוד שפה כתובה בפרט, הלומד זקוק לכישורי חשיבה ייחודיים, שלא התפתחו בשנות התבגרותו בארץ המוצא.

הכלים לאימון העולים באופני חשיבה שונים הם חוקי השפה וכלליה, בראש ובראשונה מערכת הפועל ומערכת מילות היחס כציר מרכזי של השפה. לכן אנו מאמנים את הלומדים שלנו בחוקי השפה, תוך התמקדות בתהליכי למידה ולא בתוכני למידה, על אף שהתכנים משותפים לשתי תוכניות הלימודים.

כמו-כן אנו מטפחים בקרב העולים את ידיעת הקריאה והכתיבה באמהרית (ולו רק במעט), כדי שיקל עליהם להבין את תפקיד העיצורים והתנועות בבניית המילים הדבורות והכתובות. שיטת ההקניה של קריאה וכתיבה בתהליך המפורט לעיל מוכיחה את עצמה שוב ושוב הן לגבי תלמידים מתקשים והן לגבי תלמידים היודעים קרוא וכתוב באמהרית, אך אינם משתמשים באופרציות חשיבה מופשטת.

באמצעות הכנס המחוזי של מחוז חיפה והצפון והסקירה המתפרסמת כאן אנו מקווים לעניין מורים ומנהלים באגף לחינוך מבוגרים בדרך ההוראה באולפנו. אני מאמינה שזוהי הדרך להוראת עברית ללומדים חסרי השכלה, דרך המבוססת על תפיסה של קליטה שוזרת בין תרבויות (צביה ולדן - ראו מאמרה בגדיש, ח), תוך שימוש בכל הידוע לנו על התפתחות החשיבה ויכולת הלמידה האנושיות.

זהו סיפורה של כיתה אחת...